

**DESPRE ȘCOLILE DIN SATELE VĂLENI, MESTEACĂN,
MICLOȘANI ȘI RUNCEASA, JUDEȚUL DÎMBOVIȚA,
ÎNTRE ANII 1839 ȘI 1848**

SPIRIDON CRISTOCEA

În multe sate din Țara Românească au funcționat școli înainte de înființarea lor din inițiativa statului. Punctul de plecare în instituirea învățămîntului public la sate în Țara Românească l-a constituit circulara Departamentului Trebilor din Lăuntru (în continuare : Departamentul), din 14 ianuarie 1838, prin care se porunceă ocîrmuirilor județelor să înființeze școli satești¹. Ocîrmuirea județului Muscel² raporta Departamentului, la 20 ianuarie 1838, că va lua măsuri pentru înființarea școlilor satești³.

O primă condiție pentru deschiderea școlilor satești a fost recrutarea cadrelor și pregătirea lor în vederea desfășurării muncii didactice. Aleși dintre cei ce știau să scrie și să citească, tinerii candidați de învățători, ce urmau să deschidă școlile satești, au fost trimiși la pregătire la Școala normală din Cimpulung. Pentru școala din Văleni este ales candidat de învățător, la 2 octombrie 1838, Văleanu Ioan, iar la 5 septembrie 1838 sînt aleși candidați de învățători : Cernat Zaharia pentru școala din Mesteacăn, Nicolae Ioan pentru Micloșani și Sfectu Ioan pentru Runceasa⁴. Între 1 octombrie și 20 decembrie 1838 acești patru candidați au participat, alături de alți 98 candidați de învățători din Muscel, la pregătirea la Școala normală din Cimpulung, în vederea deschiderii școlilor satești⁵.

Candidații, întorși în sat, au deschis la începutul anului 1839, nu știm luna și ziua, școlile din satele lor. Data deschiderii școlilor satești

1. Arh. St. Buc., fond Vornicia din Lăuntru (în continuare : Vornicia...), dos. 5390 I A/1838, f. 3.

2. În perioada de care ne ocupăm satele Văleni, Mesteacăn, Micloșani și Runceasa făceau parte din plaiul Dimbovița, județul Muscel.

3. Arh. St. Buc., fond Vornicia..., dos. 5390 I A/1838, f. 11.

4. Arh. St. Buc., fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice (în continuare : M.C.I.P.), dos. 3392/1840, f. 198—199.

5. Ibidem, dos. 6699/1837, f. 94.

în Muscel a fost lăsată la latitudinea satelor. La 2 aprilie 1839, Ocîrmuirea Muscel raporta Departamentului că cele 88 școli sătești deschise în Muscel erau frecventate de 1863 de copii din 108 sate, iar numărul candidaților de învățători care funcționau la aceste școli era de 94. Școala din Văleni era frecventată la această dată de 20 copii, cea din Mesteacăn de 13 copii, cea din Micloșani de 20 copii, iar cea din Runceasa de 19 copii⁶. La școala din Micloșani au învățat în perioada de care ne ocupăm și copiii din satul Copăceni, care avînd sub 50 de familii n-a putut deschide singur școală. Sătenii din Copăceni au contribuit la plata învățătorului din Micloșani și la construirea localului de școală din acest sat.

Intrucît aspectele generale ale învățămîntului public sătesc între anii 1838 și 1848 (obiectele de studiu, metoda de învățămînt, structura anului școlar etc.) au format obiectul unor cercetări mai vechi⁷, articolul de față nu se ocupă decît de învățătorii care au funcționat la aceste școli și de localurile acestor școli.

O situație trimisă Eforiei Școlilor Naționale (în continuare : Eforia), la 15 decembrie 1843, de către Ion Brezoianu, profesorul Școlii normale din Cîmpulung, ne furnizează, pe lingă numele celor 86 candidați care funcționau în Muscel la această dată, și unele date biografice despre ei. Astfel, Văleanu Ioan era fiul unui diacon din Văleni, avea 35 de ani și era văduv. Cernat Zaharia, fiul unui sătean din Mesteacăn, avea 27 de ani și era însurat, Nicolae Ioan, fiul unui preot din Micloșani, avea 25 de ani și era însurat, iar Sfetou Ioan, fiul unui preot din Runceasa, avea 41 de ani și era neînsurat⁸.

Candidații de învățători erau obligați ca timp de 3—4 ani, între 26 aprilie — 1 iulie și 15 august — 26 octombrie, să participe la cursurile de pregătire la școala normală din capitala județului. În urma unui examen candidatul de învățător, dacă poseda cunoștințele necesare, primea titlul de învățător, dîndu-i-se atestat. Văleanu Ioan, Nicolae Ioan și Sfetou Ioan se numără printre cei 40 candidați de învățători care obțin pentru prima dată titlul de învățător în Muscel și pentru care Ion Brezoianu cerea Eforiei, la 1 noiembrie 1844, atestatele necesare⁹. La 9 iunie 1847, Ion Brezoianu cerea Eforiei atestatele de învățători pentru o nouă serie de 29 candidați. Printre aceștia se numără și Cernat Zaharia de la Mesteacăn¹⁰.

6. Idem, fond Vornicia..., dos. 5390 I B/1838, f. 170—172.

7. Gh. Pîrnuță, Ion T. Radu, Ion Lupu, *Învățămîntul în Muscel în secolele XVII—XIX*, Editura didactică și pedagogică, București, 1968, pp. 153—181 și Spiridon Cristocea, *Contribuții la cunoașterea învățămîntului public sătesc în județul Muscel între anii 1838 și 1848*, manuscris.

8. Arh. St. Buc., fond M.C.I.P., dos. 3392/1840, f. 198—199.

9. Ibidem, dos. 1778/1844, f. 80—81.

10. Ibidem, dos. 1288/1847, f. 43.

Din documentele cercetate rezultă că Văleanu Ioan, Cernat Zaharia, Nicolae Ioan și Sfetcu Ioan au funcționat ca învățători în satele lor pînă la 1848. cînd în urma evenimentelor revoluționare din acel an școlile sătęști din Țara Românească au fost închise. Ei vor fi plătiți, ca toți din Țara Românească, de către săteni care dădeau 2 lei și 2 kile bucate pe an de fiecare familie. Dintr-o situație întocmită la 21 aprilie 1848 de către Ion Brezoianu rezultă că pe trimestrul ianuarie 1848 Văleanu Ioan trebuia să primească 98 lei și 12 parale de la 219 familii din Văleni, Sfetcu Ioan trebuia să primească 32 lei și 34 parale de la 73 familii din Runceasca, Nicolae Ioan trebuia să primească 47 lei și 28 parale de la 106 familii din Micloșani și Copăceni, iar Cernat Zaharia de la 82 familii din Mesteacăn și Cetățenii din Deal trebuia să primească 36 lei și 36 parale ¹¹. Satul Cetățenii din Deal deschisese la începutul anului 1839 singur școală. Pe parcurs, nu știm cînd, școala din Cetățenii din Deal s-a desființat, iar copiii au mers la școala din Mesteacăn. La 9 ianuarie 1841 îl găsim unit cu Mesteacănul, situație care durează pînă la 1848.

Sătenilor le-a revenit nu numai sarcina de a-i plăti pe candidați și învățători, dar și de a construi localurile de școală. Pînă la construirea localurilor de școală din Văleni, Micloșani și Runceasa — la 9 ianuarie 1841 ele erau terminate ¹² — cursurile s-au ținut în casele candidaților, a vreunui sătean sau în casele de sfat. Sătenii din aceste trei sate, ca de altfel toți din Muscel, și-au construit localurile de școală după posibilitățile lor și nu potrivit planului trimis de Eforie. Școala din Văleni era lungă de 9 stînjani și 2 palme și lată de 5 stînjani și 2 palme, cea din Micloșani era lungă de 8 stînjani și 3 palme și lată de 4 stînjani și 5 palme, iar cea din Runceasa era lungă de 8 stînjani și 1 palmă și lată de 4 stînjani și 2 palme. Cele trei localuri de școală aveau cîte 2 camere fiecare ¹³ și erau construite din nuiele ¹⁴. În satul Mesteacăn, neconstruindu-se local de școală, cursurile s-au desfășurat în casa unui sătean ¹⁵.

Construite din materiale puțin rezistente și neîngrijite, localurile de școală din aceste sate vor avea nevoie în scurt timp de reparații. La 19 aprilie 1848 școlii din Micloșani îi lipseau: „Sobile amîndoaă trebuie făcute din nou, 30 geamuri lipsă și sparte, 5 cirlige de fier la semicercuri, 6 obloane lipsă, două broaște la uși, costisesc toate lei 263“. Tot la această dată școala din Runceasa avea nevoie de „doă sobe din nou, o ușuliță de sobă, circeile de fier la toate obloanele, 15 geamuri, două broaște la uși, costisesc lei 290“, iar școlii din Văleni îi

11. Ibidem, dos. 2581/1849, f. 46—47.

12. Idem, fond Vornicia..., dos. 5390/1838, II, vol. II, f. 51—52.

13. Idem, fond M.C.I.P., dos. 1778/1844, f. 4—5 și 12.

14. Ibidem, dos. 3392/1840, f. 126—128.

15. Idem, fond Vornicia..., dos. 797 I B/1847, f. 222—234.

trebuiau „doă sobe din nou, catedra, o uşă de fier pentru sobă, doă simiceruri ce s-au stricat, 15 geamuri, costisesc lei 249 parale 20“ 16.

Deschiderea şcolilor publice în satele Văleni, Mesteacăn, Micloşani şi Runceasa a contribuit din plin la educarea şi instruirea copiilor sătenilor.

IL S'AGIT DES ÉCOLES DES VILLAGES DE VĂLENI, MESTEACĂN,
MICLOŞANI ET RUNCEASA, DU DÉPARTEMENT DE DÎMBOVITZA,
ENTRE 1839 ET 1848.

Résumé

Après avoir présenté sous une forme brève les événements relatifs à l'ouverture des écoles publiques dans les villages du département de Muscel, auquel ont appartenu dans cette période les villages mentionnés plus haut, l'auteur s'occupe des maîtres d'école qui ont fonctionné à ces écoles entre 1839 et 1848. On donne des dates biographiques concernant les instituteurs Văleanu Ioan (Văleni), Cernat Zaharia (Mesteacăn), Nicolae Ioan (Micloşani), Sfetcu Ioan (Runceasa), et on montre comment ils étaient rétribués etc.

En ce qui concerne les bâtiments des écoles, les paysans de Văleni, Micloşani et Runceasa ont construit des écoles dans leur villages, mais dans Mesteacăn, vu qu'on n'a pu reconstruire un pareil local, les cours ont eu lieu dans la maison d'un paysan. On montre les dimensions de ces écoles, le matériel dont elles ont été construites, leur état etc.